

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ІЗМАЇЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ УКРАЇНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ ТА СОЦІАЛЬНИХ НАУК
КАФЕДРА УКРАЇНСЬКОЇ І ВСЕСВІТНЬОЇ ІСТОРІЇ ТА КУЛЬТУРИ**

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Сімейне право України

освітній ступінь бакалавр
(назва освітнього ступеня)

галузь знань усіх галузей знань
(шифр і назва галузі знань)

**спеціальність
(спеціалізація)** усіх спеціальностей
(код і назва спеціальності (предметної спеціальності або спеціалізації))

тип дисципліни вибіркова
(обов'язкова / вибіркова / факультативна)

ПОГОДЖЕНО:

Гарант освітньої програми

_____ (підпис, ініціали, прізвище)

РЕКОМЕНДОВАНО:

кафедрою української і всесвітньої історії та культури

протокол № 8 від 08.09.2020

Завідувач кафедри

В.А. Метіль А.С. Метіль
(підпис, ініціали, прізвище)

ПОГОДЖЕНО:

Голова ради з якості вищої освіти факультету української філології та соціальних наук

Н.О. Гончарова
(підпис, ініціали, прізвище)

Розробник програми:

Метіль Анастасія Сергіївна, кандидат юридичних наук, доцент кафедри української і всесвітньої історії та культури.

Рецензент програми:

Іскров Костянтин Михайлович, кандидат юридичних наук, старший викладач кафедри української і всесвітньої історії та культури.

1. ОПИС ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна	Заочна
Кількість кредитів:4	<i>Лекції:</i>	
	26	6
Модуль:1	<i>Практичні заняття:</i>	
Загальна кількість годин:120		
Рік вивчення дисципліни за навчальним планом: 2-4	<i>Лабораторні заняття:</i>	
Семестр: 3-8	<i>Семінарські заняття:</i>	
	22	6
Тижневе навантаження (год.):	<i>Консультації:</i>	
- аудиторне:3		
- самостійна робота:5	<i>Індивідуальні заняття:</i>	
Форма підсумкового контролю:залік		
Мова навчання: українська	<i>Самостійна робота:</i>	
	72	108

2. МЕТА ДИСЦИПЛІНИ

Предметом вивчення навчальної дисципліни «Сімейне право України» є загальні правові норми, які розповсюджуються на всі сімейно-правові відносини та сукупність інститутів, кожен з яких регулює визначений різновид сімейних відносин.

Метою є пізнання закономірностей, формування і взаємозв'язок окремих структурних частин сімейного права; вивчення законодавства, принципів та суб'єктів сімейних правовідносин, інститутів, яких немає в інших галузях права, а саме – родинні правовідносини, які набувають правового значення незалежно від юридичних фактів, шлюб (порядок його реєстрації і припинення), правовідносини (подружжя, батьків і дітей, інших членів сім'ї), усиновлення, опіка і піклування, реєстрація актів цивільного стану.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Сімейне право України» є:

- забезпечити повноцінне оволодіння студентами основних теоретичних положень з усіх правових інститутів сімейного права та нормативно-правовою базою;
- сформувати розуміння і вміння орієнтуватися у законодавчій базі;
- навчити студентів професійно грамотно і адекватно застосовувати чинне законодавство, що регулює розглядувану систему суспільних відносин;
- сформувати у них необхідні організаційні та вольові навички щодо впливу засобами правового характеру на регулювання зазначених відносин.

Передумови для вивчення дисципліни: «Теорія держави і права», «Конституційне право України», «Римське право».

Міждисциплінарні зв'язки: «Цивільне право України», «Право соціального забезпечення», «Теорія держави і права».

3. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен набути такі результати навчання.

Знання:

- знання і розуміння особливостей реалізації та застосування норм матеріального і процесуального права.

Уміння:

- здатність застосовувати знання завдань, принципів і доктрин національного права, а також змісту правових інститутів, щонайменше з таких галузей права, як: конституційне право, адміністративне право і адміністративне процесуальне право, цивільне і цивільне процесуальне право, кримінальне і кримінальне процесуальне право;
- здатність застосовувати знання з основ теорії та філософії права, знання і розуміння структури правничої професії та її ролі у суспільстві;
- здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями;
- здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

Комунікація :

- здатність до консультування з правових питань, зокрема, можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів, відповідно до вимог професійної етики, належного дотримання норм щодо нерозголошення персональних даних та конфіденційної інформації.
- здатність працювати в команді.

Автономність та відповідальність:

- здатність аналізувати правові проблеми, формувати та обґрунтовувати правові позиції;
- здатність усвідомлювати рівні можливості та гендерні проблеми.

4. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ДИСЦИПЛІНИ

№ з/п	Назви модулів / тем	Кількість годин (денна форма навчання)						Кількість годин (заочна форма навчання)							
		Аудиторні	Лекції	Семинарські (практичні)	Лабораторні	Консультації	Індивідуальні заняття	Самостійна робота	Аудиторні	Лекції	Семинарські (практичні)	Лабораторні	Консультації	Індивідуальні заняття	Самостійна робота
1	Тема 1. Загальні положення сімейного права	6	4	2				7	2	1	1				10
2	Тема 2. Сімейні правовідносини	4	2	2				6	1		1				9
3	Тема 3. Шлюб	4	2	2				6	1	1					9

4	Тема 4. Особисті майнові та немайнові права та обов'язки подружжя	6	4	2				7	2	1	1				10
5	Тема 5. Припинення шлюбу	4	2	2				6	1		1				9
6	Тема 6. Визначення походження дитини. Загальні підстави виникнення прав та обов'язків батьків і дітей	4	2	2				6	1	1					9
7	Тема 7: Права та обов'язки батьків і дітей	4	2	2				6	1	1					10
8	Тема 8: Права та обов'язки інших членів сім'ї та родичів	4	2	2				6	1	1					10
9	Тема 9: Влаштування дітей, позбавлених батьківського піклування	4	2	2				6	1		1				9
10	Тема 10: Загальна характеристика спадкування	4	2	2				6	1		1				10
11	Тема 11: Колізійні норми сімейного права	4	2	2				6							9
	Проміжний контроль							4							4
Разом:120		48	26	22				72	12	6	6				108

5. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

5.1. Зміст навчальної дисципліни за темами

Тема 1. Загальні положення сімейного права

Проблеми визначення місця сімейного права в системі права. Поняття, предмет та метод сімейного права. Зв'язок сімейного права з іншими науками. Загальна характеристика основних принципів сімейного права. Принцип невтручання в сімейне життя: проблемні аспекти реалізації.

Тема 2. Сімейні правовідносини

Поняття та види сімейних правовідносин. Порівняльна характеристика сімейних правовідносин за національним законодавством та законодавством інших держав. Підстави виникнення, зміни та припинення сімейних правовідносин. Поняття та види сімейних правовідносин. Порівняльна характеристика сімейних правовідносин за національним законодавством та законодавством інших держав. Підстави виникнення, зміни та припинення сімейних.

Тема 3. Шлюб

Характеристика поняття шлюбу. Умови укладення шлюбу. Проблеми укладення шлюбу в сімейному праві України. Державна реєстрація шлюбу та її правові наслідки. Шлюбний договір в Україні: напрями удосконалення правового регулювання. Проблемні аспекти регулювання режиму окремого проживання подружжя в Україні.

Тема 4. Особисті майнові та немайнові права та обов'язки подружжя

Загальна характеристика особистих немайнових прав та обов'язків подружжя. Види особистих немайнових прав і обов'язків подружжя. Загальна характеристика майнових прав та обов'язків подружжя. Право особистої приватної власності дружини та чоловіка. Правовий режим спільного майна подружжя. Поділ спільного майна подружжя. Договірне регулювання майнових відносин подружжя. Шлюбний договір. Майнові права жінки та чоловіка, які проживають однією сім'єю, але не перебувають у шлюбі між собою.

Тема 5. Припинення шлюбу

Поняття та підстави припинення шлюбу. Припинення шлюбу шляхом розірвання. Режим окремого проживання. Інститут медіації як спосіб вирішення сімейних спорів: зарубіжний досвід та українські перспективи.

Тема 6. Визначення походження дитини. Загальні підстави виникнення прав та обов'язків батьків і дітей

Підстави виникнення прав та обов'язків батьків і дітей. Визначення походження дитини від батьків, які перебувають у шлюбі між собою. Визначення походження дитини від батьків, які не перебувають у шлюбі між собою. Оспорювання батьківства (материнства). Проблеми сурогатного материнства в Україні.

Тема 7. Права та обов'язки батьків і дітей

Загальна характеристика особистих немайнових прав та обов'язків батьків і дітей. Правовідносини батьків та дітей з приводу майна. Обов'язок батьків утримувати дитину та способи його виконання. Визначення розміру аліментів та його зміна. Відповідальність за прострочення сплати аліментів. Стягнення аліментів за минулий час і заборгованості за аліментами. Припинення обов'язку батьків утримувати дитину. Обов'язок батьків утримувати повнолітніх дітей. Обов'язок дітей утримувати батьків та його виконання. З ким має проживати малолітня дитина при розлученні: кардинальна зміна напряму української судової практики.

Тема 8. Права та обов'язки інших членів сім'ї та родичів

Особисті немайнові права та обов'язки інших членів сім'ї та родичів. Право на виховання. Право на захист дітей. Обов'язок по утриманню інших членів сім'ї та родичів. Розмір аліментів, що стягуються з інших членів сім'ї та родичів, строки їх стягнення. Зміна розміру аліментів та звільнення від їх сплати.

Тема 9. Влаштування дітей, позбавлених батьківського піклування

Форми влаштування дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування. Усиновлення: поняття та сутність, умови та порядок, правові

наслідки, недійсність та скасування. Опіка та піклування над дітьми: поняття і значення, порядок встановлення та припинення, права дитини, права та обов'язки опікунів і піклувальників. Патронат над дітьми: поняття, підстави виникнення та припинення, договір про патронат. Прийомна сім'я: поняття, порядок створення, договір про влаштування дітей до прийомної сім'ї на виховання та спільне проживання.

Тема 10. Загальна характеристика спадкування

Поняття спадкування. Види спадкування. Час та місце відкриття спадщини. Спадкоємці і спадкодавці. Підстави та порядок усунення від права на спадкування. Склад спадщини. Права та обов'язки, які не входять до складу спадщини. Права та обов'язки, які переходять за спадкуванням.

Тема 11 Колізійні норми сімейного права

Сімейні правовідносини з іноземним елементом. Колізійні питання укладення шлюбу. Колізійні проблеми шлюбу з іноземним елементом. Колізійні проблеми визначення походження дитини. Проблеми усиновлення дітей іноземними громадянами в Україні.

5.2. Тематика семінарських занять.

Тема 1. Загальні положення сімейного права

Тема 2. Сімейні правовідносини

Тема 3. Шлюб

Тема 4. Особисті майнові та немайнові права та обов'язки подружжя

Тема 5. Припинення шлюбу

Тема 6. Визначення походження дитини. Загальні підстави виникнення прав та обов'язків батьків і дітей

Тема 7: Права та обов'язки батьків і дітей

Тема 8: Права та обов'язки інших членів сім'ї та родичів

Тема 9: Влаштування дітей, позбавлених батьківського піклування

Тема 10: Загальна характеристика спадкування

Тема 11: Колізійні норми сімейного права

5.3. Організація самостійної роботи студентів.

№ з/п	Вид роботи	Кількість годин		Форми звітності
		д\ф	з/в	
	Підготовка до аудиторних занять та усіх видів контролю:	30	38	Опорний конспект лекцій, конспект семінарських занять
	- опрацювання лекційного матеріалу;	11	15	
	- підготовка до семінарських занять;	15	15	
	- підготовка до проміжного контролю.	4	8	
	Виконання індивідуальних завдань:	42	70	Індивідуальне науково-дослідне завдання (тези доповідей, наукова стаття). Термінологічний словник Реферат Презентація
	- підготовка індивідуального науково-дослідного завдання (тези доповідей, наукова стаття);	10	20	
	- складання термінологічного словника;	10	15	
	- написання реферату;	12	15	
	- підготовка до презентації результатів дослідження.	10	20	
	Разом	72	108	

Орієнтовний перелік тем для виконання самостійної роботи:

1. Поняття та загальна характеристика сімейних правовідносин.
2. Поняття та ознаки шлюбу.
3. Умови і порядок укладення шлюбу.
4. Особисті права та обов'язки подружжя.
5. Майнові права та обов'язки подружжя.
6. Правовий режим майна подружжя за законодавством України.
7. Поняття та особливості укладення шлюбного договору.
8. Регулювання майнових відносин подружжя в шлюбному договорі.
9. Поділ спільного майна подружжя.
10. Підстави та порядок розірвання шлюбу.
11. Припинення шлюбу шляхом розлучення у судовому порядку.
12. Умови, порядок та правові наслідки визнання шлюбу недійсним.
13. Поняття та види аліментних відносин.
14. Аліментні відносини між подружжям.
15. Аліментні відносини між батьками та дітьми.
16. Правовий статус дитини.
17. Встановлення походження дитини та її право на виховання в сім'ї.
18. Встановлення та оспорювання батьківства (материнства).
19. Особисті права та обов'язки батьків та дітей.
20. Принципи здійснення батьківських прав.
21. Вирішення спорів між батьками з питань виховання дітей.
22. Правові наслідки протиправної поведінки батьків при здійсненні батьківських прав.
23. Підстави, порядок та правові наслідки позбавлення батьківських прав та відібрання дітей без позбавлення батьківських прав.
24. Майнові відносини батьків та дітей.
25. Форми облаштування дітей, що залишились без батьківського піклування.
26. Поняття усиновлення (удочеріння). Умови, порядок та правові наслідки усиновлення (удочеріння).
27. Права та обов'язки усиновителів, усиновлених та їх родичів.
28. Підстави, порядок та правові наслідки визнання усиновлення недійсним.
29. Прийомна сім'я як одна із форм облаштування дітей, що залишились без батьківського піклування.
30. Договір про патронат.

6. ФОРМИ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

- 6.1. *Форми поточного контролю:* семінарські заняття, індивідуальні завдання.
- 6.2. *Форми проміжного контролю:* модульна контрольна робота.
- 6.3. *Форми підсумкового контролю:* залік.

7. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Під час поточного контролю оцінюються відповіді студента на семінарських заняттях, результати самостійної роботи з науковою літературою та першоджерелами, а також якість виконання студентом індивідуального завдання у вигляді реферату та його презентації.

Модульна контрольна робота складається з 5 тестів, які містять лише одну правильну відповідь та 3 теоретичних питань.

Приклад:

1 варіант Тестові завдання

1. Шлюб в Україні реєструється:

- а) після звернення із заявою про реєстрацію до органу загс;
- б) після реєстрації шлюбу у церкві;
- в) через 2 тижні після подання заяви;
- г) через 2 місяці після подання заяви.

2. В якому віці чоловіки мають право одружуватись?

- а) 16 років;
- б) 17 років;
- в) 18 років;
- г) законом не встановлено.

3. Для реєстрації шлюбу необхідні:

- а) взаємна згода молодих;
- б) згода батьків молодих;
- в) досягнення шлюбного віку;
- г) наявність згоди про майбутнє місце проживання.

4. Яке прізвище отримує подружжя після реєстрації шлюбу?

- а) чоловік — прізвище жінки;
- б) залишаються на своїх прізвищах;
- в) поєднують свої прізвища;
- г) можливий будь-який із зазначених варіантів.

5. В якому віці встановлюється опіка над неповнолітніми дітьми?

- а) до 15 років;
- б) до 18 років;
- в) з 15 до 18 років;
- г) за рішенням суду.

Теоретичні питання:

- 1. Які підстави укладання та розірвання шлюбу ви знаєте.
- 2. Шлюбний договір: значення та підстави укладання.
- 3. Види спадкування. Поняття та роз'яснення.

8. КРИТЕРІЙ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

8.1. Шкала та схема формування підсумкової оцінки

Переведення підсумкового балу за 100-бальною шкалою оцінювання в підсумкову оцінку за традиційною шкалою

Підсумковий бал	Оцінка за традиційною шкалою
90-100	зараховано
70-89	
51-69	
26-50	не зараховано
1-25	

Схема розподілу балів

Максимальна кількість балів	70 балів (поточний контроль) – середньозважений бал оцінок за відповіді на семінарських заняттях та виконання індивідуальних завдань, який переводиться у 100-бальну шкалу з ваговим коефіцієнтом.0,7	30 балів (проміжний контроль) – за результатами виконання модульної контрольної роботи
Мінімальний	35 балів (поточний контроль)	16 балів (проміжний)

пороговий рівень		контроль)
-------------------------	--	-----------

8.2. Критерії оцінювання під час аудиторних занять

Оцінка	Критерії оцінювання навчальних досягнень
5 балів	Оцінюється робота студента, який у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, самостійно та аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу, вільно послуговується науковою термінологією, розв'язує задачі стандартним або оригінальним способом, наводить аргументи на підтвердження власних думок, здійснює аналіз та робить висновки.
4 бали	Оцінюється робота студента, який достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає, в основному розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу, розв'язує задачі стандартним способом, послуговується науковою термінологією. Але при висвітленні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі неістотні неточності та незначні помилки.
3 бали	Оцінюється робота студента, який відтворює значну частину навчального матеріалу, висвітлює його основний зміст, виявляє елементарні знання окремих положень, записує основні формули, рівняння, закони. Не здатний до глибокого, всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, не користується необхідною літературою, допускає істотні неточності та помилки.
2 бали	Оцінюється робота студента, який не володіє навчальним матеріалом у достатньому обсязі, проте фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає окремі питання навчальної дисципліни, не розкриває зміст теоретичних питань і практичних завдань.
1 бал	Оцінюється робота студента, який не в змозі викласти зміст більшості питань теми та курсу, володіє навчальним матеріалом на рівні розпізнавання явищ, допускає істотні помилки, відповідає на запитання, що потребують однослівної відповіді.
0 балів	Оцінюється робота студента, який не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його висвітлити, не розуміє змісту теоретичних питань та практичних завдань.

8.3. Критерії оцінювання індивідуальних завдань

Вид	Максимальна кількість балів
Тези доповідей	5
Термінологічний словник	5
Реферат	5
Презентація	5

8.4. Критерії оцінювання модульної контрольної роботи

Максимальна кількість балів за відповідь на 1 питання складає 15 балів. Критеріями оцінювання є: повнота відповіді, здатність критичного аналізу теоретичного матеріалу, вміння наводити аргументи та робити висновки.

8.5. Критерії оцінювання під час підсумкового контролю

Підсумкова оцінка виставляється за результатами поточного та проміжного контролю.

9. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА
Технічні засоби для демонстрування презентацій (проектор), комп'ютер (ноутбук) для використання нормативної електронної бази.

10. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ **Список використаної літератури**

1. Основні джерела:

1.1. Нормативна база :

1. Загальна декларація прав людини, прийнята Генеральною Асамблеєю ООН 10 грудня 1948 року. М. Дженіс. Європейське право у галузі прав людини : джерела і практика застосування. М. Дженіс, Р. Кей, Е. Бредні ; пер. з англ. К. : АртЕк, 1997. С. 568–573.
2. Закон України " Про державну таємницю" від 21.09.99 р. № 1079-XIV. К.: Ліга, 1999.
13. Закон України "Про біженців" Відомості Верховної Ради (ВВР). 2001. № 47. ст. 250.
3. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод : від 4 листопада 1950 р. Урядовий кур'єр. 2010. № 215. 17 листопада.
4. Конституція України. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.
5. Кримінальний кодекс України : від 5 квітня 2001 р. № 2341-III. Відомості Верховної Ради України. 2001. № 25– 26. Ст. 131.
6. Сімейний кодекс України (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2002, № 21-22, ст.135)
7. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. Відомості Верховної Ради України. 2003. № 40–44. Ст. 356.

1.2. Основна література:

8. Апопій І.В. Сімейне право України: навчальний посібник: 2-гу видання перероблене та доповнене. Київ : Центр учбової літератури, 2011. 360 с.
9. Балюк Ю.Способи набуття права спільної власності фізичними особами на житло. Підприємництво, господарство і право, 2014. № 11. С.8 -12.
10. Гриняк О. Б. Право спільної власності подружжя на житло за законодавством України : монографія. О. Б. Гриняк. К.: НДІ приватного права і підприємництва НАПрН України, 2017. 220 с.
11. Боднар Т. В. Сімейне право в системі права України. Т. В. Бондар. Право України. 2013. № 1. С. 129-134.
12. Дзера О. В. Сімейне право України. Підручник. Юрінком інтер. 2016. 520 с.
13. Дякович М.М. Охорона і захист сімейних прав та інтересів нотаріусом : монографія. М.М. Дякович. К., 2014. 520 с.

14. Жилінкова І. В. Зміст шлюбного договору: проблеми законодавства та практики його застосування. Нотаріат для вас. 2010. № С. 23-30.

15. Красицька Л.В. Проблеми здійснення та захисту особистих та майнових прав батьків і дітей: монографія. Л.В. Красицька. К.: Видавництво Ліра. К, 2014. 628 с.

16. Лакей І. А. Аліментне зобов'язання на утримання дитини як вид сімейного правовідношення. І. А. Лакей, І. В. Чеховська./ Порівняльно-аналітичне право. 2016. № 4. С. 88–91.

17. Лепех О. Правовий режим грошей як спільного майна подружжя./ О. Лепех. Право України. 2013. № 10. С. 85-95.

18. Лепех С. Підстави, порядок та правові наслідки позбавлення батьківських прав. С. Лепех. Вісник Львівського університету. Серія юридична. 2010. Вип. 51.

19. Логвінова М. В. Цивільна та сімейно-правова відповідальність батьків (осіб, які їх замінюють) за правопорушення, вчинені неповнолітніми : монографія. М.В. Логвінова. Івано-Франківськ , 2009. 206 с.

20. Самілик Л. О. Проблеми забезпечення належного виконання зобов'язань зі сплати аліментів. Л. О. Самілик. Порівняльно-аналітичне право. 2015. № 6. С. 85–88.

21. Самілик Л. О. Охорона і захист дитини в умовах сучасного сімейного права. Л. О. Самілик. Карпатський правничий часопис. 2016. № 12. С. 52–59.

22. Сліпченко С. О. Особисті немайнові правовідносини щодо оборотоздатних об'єктів : монографія. С. О. Сліпченко. Х. : Діса плюс, 2013. 552 с.

23. Сімейне право : практикум. І. В. Чеховська, Л. О. Самілик. Ірпінь: Університет ДФС України, 2019. 132 с.

24. Чеховська І. В. Соціальний захист одиноких матерів: аналіз основних положень законодавства. І. В. Чеховська. Актуальні проблеми сучасності : міжнародний юридичний вісник (теорія та практика). 2017. № 1 (5). 191–201

25. Чурпіта Г.В. Захист сімейних прав та інтересів у порядку непозовного цивільного судочинства: монографія. К., 2016. 434.

1.3. Інформаційні ресурси:

Офіційні сайти державних органів:

www.rada.gov.ua/laws - офіційний сайт Верховної Ради України

www.court.gov.ua/dsa - сайт Державної судової адміністрації України

<https://www.kmu.gov.ua/ua/nprasearch> - сайт Кабінету Міністрів України

<https://www.president.gov.ua/documents/all> - сайт офіційного представництва президента України

Електронні бібліотеки:

<http://www.nbuv.gov.ua> – Національної бібліотеки України ім. В.І.Вернадського.